

BMT-nin nüfuzlu üzvü

Azərbaycanın bu təşkilata qəbul olunmasından 26 il ötür

qarşı təcavüzünü və onun ağır nəticələrini beynəlxalq aləmə bəyan edib. 1995-ci ilin oktyabrında BMT-nin 50 illik yubileyi ilə bağlı keçirilən BMT Baş Məclisinin xüsusi təntənəli iclasında iştirak edən Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev bu qurumun yüksək kürsüsündən dünya dövlətlərinə müraciət edərək mövcud qlobal problemlərə dair Azərbaycan Respublikasının prinsipial mövqeyini açıqlayıb, xüsusilə Ermənistanın təcavüzünün aradan qaldırılması ilə bağlı beynəlxalq söylərin artırılmasına çağırıb. Heydər Əliyev 2000-ci ilin sentyabr ayında BMT-nin Minillik Zirvə Toplantısında da iştirak edib. Ulu öndər çıxışında qlobalizasiya mövzusunda toxunub, həmçinin Cənubi Qafqazda təhlükəsizlik məsələlərinə Azərbaycanın verdiyi töhfələri qeyd edib.

1992-1996-cı illər ərzində BMT TŞ-nin sədri və BMT Baş katibi Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünü, suverenliyini təsdiqləyən və münaqişənin sülh yolu ilə həll olunmasına yönəlmiş ATƏT-in Minsk qrupunun söylərini dəstəkləyən münaqişə üzrə bir sıra bəyanatlarla çıxış ediblər. 1996-cı ildə BMT Baş Assambleyası “BMT və ATƏT arasında əməkdaşlıq haqqında” qətnaməsində Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü yenidən təsdiqləyib.

Ermənistana vurulan siyasi-diplomatik zərbə

Bu gün Azərbaycan xarici siyasətdə BMT ilə əlaqələrin inkişafına mühüm önəm verir. Bununla yanaşı, ölkəmiz Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı BMT Təhlükəsizlik Şurasının qəbul etdiyi dörd qətnamənin hələ də yerinə yetirilmədiyini hər zaman diqqətdə saxlayır və onların həyata keçirilməsinin işlək mexanizmin yaradılmasını ümdə məsələ kimi irəli sürür. Məhz Azərbaycan nümayəndə heyətinin təşəbbüsü ilə BMT Baş Məclisinin 2006-cı il sentyabrın 7-də keçirilən 60-cı sessiyasının 98-ci plenar iclası və 2008-ci il martın 14-də keçirilən 62-ci sessiyasının 86-cı plenar iclasında “Azərbaycanın işğal edilmiş ərazilərində vəziyyət” adlı qətnamələr qəbul edilib. Bu sənədlərdə Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində ermənilərin məskunlaşdırılması, həmin ərazilərdə yanğınların törədilməsi pislənilir, Təhlükəsizlik Şurasının məlum

dörd qətnaməsinə istinad edilməklə erməni silahlı qüvvələrinin işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərindən dərhal, tamamilə və qeyd-şərtsiz çıxarılması tələb olunur. Bununla yanaşı, qətnamələrdə Azərbaycanın suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə hörmət ifadə olunur, eləcə də öz torpaqlarından qovulmuş azərbaycanlıların doğma yurdlarına qayıtmaq hüququ bir daha təsdiqlənir.

Azərbaycan Prezidentinin ötən il sentyabrın 20-də Nyu Yorkda BMT-nin Baş Assambleyasının 72-ci sessiyasının açılışında etdiyi çıxış ölkəmizin Ermənistanə növbəti siyasi-diplomatik zərbəsi kimi tarixə düşdü. Bununla həm də Ermənistanın beynəlxalq səviyyədə ifşası istiqamətində növbəti uğurlu addım atıldı. Prezident İlham Əliyev çıxışında öncə Ermənistanın işğalçılıq siyasətindən və BMT-nin qərarlarının hələ də icra olunmamasından bəhs etdi. Prezidentin xüsusi vurğuladığı məqam isə Ermənistan prezidentini hərbi kriminal andandırması idi. Tam yerinə düşən bu ifadə həzrə Ermənistanə rəhbərlik edən Serj Sarkisyanın terrorçu mahiyyətini bütün incəliklərinə qədər ifadə edir. Ən əsası isə ondan ibarətdir ki, Ermənistan hakimiyyəti S.Sarkisyanın hərbi cinayətkar olduğunu heç vaxt təkzib edə bilmədi.

Prezident İlham Əliyevin Dağlıq Qarabağ məsələsində toxunduğu digər aktual məsələ BMT qətnamələrinin icrasız qalması barədə idi. BMT-nin qərarları 24 il əvvəl qəbul olunsada, hələ də icra edilməyib. Baxmayaraq ki, ötən bu müddətdə təşkilatın digər qərarları vaxtında icra olunub. Azərbaycana qarşı bu haqsızlıq təəssüf doğurmaqla yanaşı, ölkə ictimaiyyətində dünyanın bu mötəbər təşkilatına olan etimadı da azaldır. Azərbaycan tərəfi dəfələrlə bu məsələni gündəliyə gətirib və qərarların dərhal icra olunması üçün BMT-də islahatların keçirilməsinin zəruriliyini bildirib.

Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiya regionundan BMT TŞ-yə seçilən ilk ölkə

Azərbaycan BMT-nin seçkili orqanlarında da fəal iştirak edir. Bu sırada ən mühüm nailiyyət ölkəmizin 2011-ci ilin oktyabr ayında BMT Baş Məclisinin plenar iclasında gizli səsvermənin nəticələrinə əsasən, bu mötəbər təşkilatın

Təhlükəsizlik Şurasına üzv seçilməsi idi. Bu möhtəşəm hadisə dövlət müstəqilliyimizin bərpasının 20-ci ildönümünə təsadüf etdiyi üçün cəmiyyətimizin xoş ovqatını daha da rəvnəqləndirdi.

Azərbaycan Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiya regionunda BMT TŞ-nin üzvü seçilən ilk ölkədir. Bununla yanaşı, Azərbaycanın BMT TŞ-nin üzvü olarkən ən mühüm müvəffəqiyyəti 2012-ci ilin may ayında, BMT TŞ-yə sədrlik etdiyi dövrdə terrorçuluğa qarşı mübarizəyə dair öhdəliyin təmin olunması yolu ilə beynəlxalq əməkdaşlığın gücləndirilməsi mövzusunda yüksək səviyyəli konfransın keçirilməsi idi. Bu, Azərbaycanın diplomatiya tarixində əldə edilmiş ən böyük nailiyyətlərdən biri olmaqla beynəlxalq aləmdə çəkisinin artması, ölkəmizin dünya siyasətindəki müxtəlif qlobal problemlərin müzakirəsinə cəlb olunması, regional siyasətlə yanaşı, dünya siyasətinin də əsas aktorlarından birinə çevrilməsi demək idi.

Azərbaycan BMT TŞ-yə üzvlüyü və sədrliyi dövründə üzərinə düşən vəzifələri layiqincə yerinə yetirdi, iki il ərzində dünyada sülh və təhlükəsizliyin təmin olunması istiqamətində söylərini davam etdirdi. Ölkəmiz beynəlxalq hüquq normalarının və ədalətin müdafiəsinə çalışdı, TŞ-yə sədrliyi zamanı sülh və beynəlxalq təhlükəsizliyə dair qlobal, yaxud regional əhəmiyyətli məsələlərin gündəliyini müəyyənləşdirdi. Təbii ki, Azərbaycanın bütün məsələlərlə bağlı özünün mövqeyi var idi. Digər tərəfdən, Azərbaycanın BMT TŞ-də fəaliyyəti ərzində diplomatiyamızın söyləri dövlətimizin milli maraqlarının qlobal səviyyədə genişləndirilməsinə yönəldi. Terrorordan və işğaldan əziyyət çəkmiş ölkə kimi Azərbaycan beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyə yaradılan təhdidləri, o cümlədən Ermənistanın təcavüzkar siyasətini daim gündəmdə saxladı.

Bütün sahələrdə fəal əməkdaşlıq

Azərbaycan ötən 26 ildə BMT-nin bir çox xüsusi qurum və orqanları ilə də fəal əməkdaşlıq edib. Bu sırada BMT-nin İnkişaf Proqramı (BMT İP), BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığı, BMT-nin Uşaq Fondu, BMT-nin Təhsil, Elm və Mədəniyyət Təşkilatı, Sənaye İnkişaf Təşkilatı, Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı, BMT-nin Qadınlar Fondu, Atom Ener-

jisi üzrə Beynəlxalq Agentlik, Nüvə Sınaqlarının Hərtərəfli Qadağan Olunması haqqında Müqavilə Təşkilatı və digər qurumları qeyd etmək olar.

Azərbaycan və BMT-nin Uşaq Fondu (UNICEF) arasında əməkdaşlıq məcburi köçkün, qaçqın uşaq və yeniyetmələr arasında vəziyyətin yaxşılaşdırılması məqsədinə xidmət edir. Azərbaycan UNICEF İcra Heyətinin 1995-1997, 1998-2000-ci illər ərzində üzvü olmuşdur. Respublikamız həmçinin 2000-2002-ci illərdə Qadınların statusu haqqında komissiyanın üzvü olmuşdur. Azərbaycan komissiyanın “Hərbi münaqişələr nəticəsində girov götürülmüş qadın və uşaqların azad edilməsi haqqında” illik qəbul etdiyi qətnaməsinin əsas sponsorudur.

Azərbaycan BMT-nin xüsusi qurumları qismində BMT-nin İnkişaf Proqramı (BMTİP) və BMT-nin Sənaye İnkişaf Təşkilatı (SİN) ilə xüsusi əlaqələrə malikdir. Müxtəlif layihə və proqramlar yaşayış standartlarının yüksəldilməsinə, iqtisadiyyatın struktur tənzimlənməsinin həyata keçirilməsinə xidmət edir. BMT-nin İnkişaf Proqramı Azərbaycanın Berpa və Yenidənqurma Agentliyinin (ARRA) və Ərazilərin Minalardan Təmizlənməsi üzrə Milli Agentliyin (ANAMA) imkanlarının inkişaf etdirilməsi, onların maliyyələşdirilməsi yolu ilə münaqişədən sonrakı bərpa prosesinə böyük yardım göstərmişdir.

BMT-nin ixtisaslaşmış qurumu olan UNESCO təhsil, elm və mədəniyyət məsələləri sahəsində beynəlxalq əməkdaşlığın ən böyük hökumətlərarası forumudur. Bu təşkilatın fəaliyyəti ali məqsədə - təhsil, elm, mədəniyyət və kommunikasiya vasitəsilə insanların şüurunda sülhü müdafiə etmək ideyasını möhkəmləndirməyə yönəlib.

Azərbaycanla UNESCO arasında sıx əməkdaşlıq münasibətləri mövcuddur. Təbii ki, əlaqələrin yüksələn xətlə inkişafında, möhkəmləndirilməsində, milli-mədəni irsimizin UNESCO xətti ilə bütün dünyada təbliğində Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın xidmətləri əvəzsizdir. Məhz Mehriban Əliyevanın sayəsində UNESCO ilə daha da canlanan əməkdaşlığın nəticəsində Azərbaycanın qədim və zəngin mədəniyyəti milli çərçivədən beynəlxalq səviyyəyə çıxaraq ümumdünya mədəniyyətinin bir hissəsinə çevrilib.

Mehriban xanım Əliyevanın Azərbaycan mədəniyyətinə verdiyi töhfələr UNESCO-nun diqqətindən yayınmayıb. 2004-cü ilin sentyabrında Mehriban xanım Əliyeva musiqinin, ədəbiyyat və poeziyanın inkişafına verdiyi töhfələrə, dünya mədəniyyətlərinin mübadiləsi sahəsindəki xidmətlərinə və UNESCO-nun ideyalarına göstərdiyi sadıqlıq görə bu təşkilatın “Xoşməramlı səfiri” adına layiq görülüb. Bəşəriyyətin maddi və qeyri-maddi mədəni irsinin populyarlaşdırılması, mədəniyyətlərarası dialoqun inkişafı naminə göstərdiyi söylərinə, mədəni müxtəlifliyin möhkəmləndirilməsinə sanballı töhfələrinə görə Mehriban xanım Əliyevaya UNESCO-nun “Qızıl Mötəbər” medalı da verilib.

UNESCO qeyri-hökumət təşkilatları ilə yaxından iştirak edir. Belə təşkilatlardan biri də Heydər Əliyev Fondudur. Məhz Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsləri ilə Heydər Əliyev Fondu Azərbaycan mədəni irsinin UNESCO səviyyəsində təbliği istiqamətində mühüm işlər görüb. İndiyədək Məhəmməd Füzulinin 500 illik, “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanının 1300 illik, N.Tusinin 800 illik, Mirzə Kazımbəyin 200 illik, akademik Yusif Məmmədəliyevin 100 illik, rəssam-xalçaçı Lətif Kərimovun 100 illik, “Leyli və Məcnun” operasının ilk tamaşasının 100 illik, akademik Musa Əliyevin 100 illik, yazıçı Mir Cəlal Paşayevin 100 illik, rəssam Səttar Bəhlulzadənin 100 illik yubileylərinin UNESCO səviyyəsində qeyd edilməsi ölkəmizlə bu təşkilat arasındakı uğurlu əməkdaşlığın bariz nümunəsidir. Bütün bunlarla yanaşı, Azərbaycan muğamı, xalçası, aşıq musiqisi, tar ifası, Novruz bayramı, kələğayı sənəti UNESCO-nun Qeyri-Maddi Mədəni İrs üzrə Repräsentativ siyahısına, Çövkən-Qarabağ üstü oyun ənənəsi isə qurumun təcili qorunmağa ehtiyacı olan Qeyri-Maddi Mədəni İrs Siyahısına daxil edilib. Eyni zamanda, Qız qalası, İçərişəhər, Şirvanşahlar sarayı və Qobustan Dövlət Tarix və Bədii Qoruğu da UNESCO-nun Dünya İrsi Siyahısına salınıb.

Azərbaycan bu gün bir çox mötəbər təşkilatların üzvü olmaqla onların işində yaxından iştirak edir. Belə təşkilatlardan biri olan BMT ilə səmərəli əməkdaşlıq Azərbaycanın beynəlxalq əlaqələrinin inkişafında mühüm rol oynamaqla yanaşı, respublikamızın dünya miqyasında nüfuzunun möhkəmlənməsinə, imicinin yüksəlməsinə yol açır. Diqqəti çəkən məqam həm də odur ki, Azərbaycanın mədəniyyətlərarası və sivilizasiyalararası dialoqun inkişafına, multikulturalizm dəyərlərinin yayılmasına göstərdiyi təşəbbüslər BMT tərəfindən ən yüksək səviyyədə dəstəklənir. Bütün bunlar Azərbaycanın BMT-nin nüfuzlu üzvlərindən biri olmasından xəbər verir.

Rəşad CƏFƏRLİ,
“Azərbaycan”